

INTERNATIONAL JOURNAL OF
ENTREPRENEURSHIP AND
MANAGEMENT PRACTICES
(IJEMP)

www.ijemp.com

KEFAHAMAN PENGURUS KEWANGAN DI SYARIKAT
KORPORAT TERHADAP KEWAJIPAN DAN PENGIRAAN
ZAKAT PERNIAGAAN: KAJIAN DI NEGERI KEDAH
DARULAMAN

UNDERSTANDING OF FINANCIAL MANAGERS ABOUT BUSINESS ZAKAT: A
STUDY OF CORPORATE COMPANIES IN KEDAH DARULAMAN

Amirul Faiz Osman^{1*}, Raja Rizal Iskandar Raja Hisham²

¹ Islamic Business School, College of Business, Universiti Utara Malaysia (UUM), Malaysia,
Email: amirulfaiz@uum.edu.my

² Islamic Business School, College of Business, Universiti Utara Malaysia (UUM), Malaysia,
Email: rajarizal@uum.edu.my

* Corresponding Author

Article Info:

Article history:

Received date: 30.09.2024

Revised date: 10.10.2024

Accepted date: 18.11.2024

Published date: 17.12.2024

To cite this document:

Osman, A. F., & Raja Hisham, R. R. I. (2024). Kefahaman Pengurus Kewangan Di Syarikat Korporat Terhadap Kewajipan Dan Pengiraan Zakat Perniagaan: Kajian Di Negeri Kedah Darulaman. *International Journal of Entrepreneurship and Management Practices*, 7 (28), 94-109.

DOI: 10.35631/IJEMP.728007.

Abstrak:

Penyelidikan ini melihat kefahaman pengurus kewangan di syarikat korporat di Negeri Kedah terhadap kewajipan dan pengiraan zakat perniagaan. Kebanyakan syarikat korporat di negeri Kedah membayar zakat perniagaan namun tidak mengikut taksiran yang sebenar. Hal ini dikaitkan dengan tahap kefahaman pengurus kewangan syarikat tentang zakat perniagaan. Pendekatan kualitatif digunakan di mana responden dipilih dikalangan pengurus kewangan syarikat menggunakan teknik persampelan bertujuan. Teknik temubual separa struktur digunakan. Syarikat yang dipilih ialah dua dari syarikat berkaitan kerajaan (Government Link Company) (GLC), satu syarikat tersenarai awam (Public Listed Company) (PLC) dan satu anak syarikat kepada GLC. Dari sudut kefahaman dipecahkan kepada enam (6) tema iaitu definisi zakat perniagaan, tempoh (hawl), nisab, kaedah pengiraan zakat, pelarasan dan status perniagaan. Hasil dapatan mendapati, majoriti responden tidak begitu faham tentang definisi zakat perniagaan. Kebanyakan responden tidak mengetahui nisab dan kadar zakat perniagaan. Manakala hanya 50% responden mengetahui tentang kaedah pengiraan zakat perniagaan. Sebahagian responden keliru berkaitan dengan item pelarasan. Manakala 100% responden bersetuju bahawa hanya bahagian atau saham Muslim sahaja yang diambil kira dalam pengiraan zakat perniagaan. Keseluruhan, dapatan menunjukkan responden kurang memahami berkaitan dengan zakat perniagaan dan kaedah pengiraannya. Pihak berkuasa zakat boleh menyediakan panduan yang lebih terperinci dan khusus untuk syarikat korporat, termasuk kaedah taksiran yang sesuai untuk pelbagai

This work is licensed under [CC BY 4.0](#)

jenis perniagaan, supaya proses penilaian dan pembayaran zakat menjadi lebih mudah dan mengikut taksiran sebenar.

Kata Kunci:

Syarikat Korporat, Kefahaman, Zakat Perniagaan

Abstract:

This research looks at the understanding of financial managers in corporate companies in the State of Kedah towards the obligations and calculation of business zakat. Most corporate companies in Kedah pay business zakat but not according to the actual assessment. This is related to the level of understanding of the company's financial manager about business zakat. A qualitative approach is used where respondents are selected from among the company's financial managers using a purposeful sampling technique. A semi-structured interview technique is used. The selected companies are two from Government Link Companies (GLCs), one Public Listed Company (PLC) and one subsidiary to GLCs. From the point of view of understanding, it is divided into six (6) themes, namely the definition of business zakat, period (hawl), nisab, zakat calculation method, adjustment and business status. The findings found that the majority of respondents did not understand the definition of business zakat. Most respondents do not know the nisab and business zakat rate. Meanwhile, only 50% of respondents know about the calculation method of business zakat. Some respondents were confused about the adjustment items. Meanwhile, 100% of respondents agreed that only Muslim shares or shares were taken into account in the calculation of business zakat. Overall, the findings showed that the respondents did not understand the business zakat and its calculation method. Zakat authorities can provide more detailed and specific guidance for corporate companies, including assessment methods suitable for different types of businesses, so that the process of valuation and payment of zakat becomes easier and according to the actual assessment.

Keywords:

Corporate Companies, Understanding, Business Zakat

Pengenalan

Penyelidikan ini menfokus kepada kefahaman pengurus kewangan di syarikat korporat di negeri kedah Darulaman terhadap kewajipan dan pengiraan zakat perniagaan.

Kefahaman tentang zakat perniagaan ditakrifkan sebagai pengetahuan tentang hukum zakat perniagaan dan tatacara pengiraan zakat perniagaan.

Umum mengetahui bahawa zakat perniagaan adalah salah satu zakat yang disepekatkan oleh para fuqaha yang wajib dibayar oleh pemilik syarikat apabila mencukupi syarat-syarat zakat perniagaan (Al-Zuhayli, W, 2003).

Kewajipan pembayaran zakat perniagaan adalah berdasarkan kepada pensyariatannya di dalam Al-Quran dan Al-Hadis. Seperti mana firman Allah s.w.t di dalam surah al-Baqarah ayat 267:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ ۖ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ ۚ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَنِّي حَمِيدٌ

Terjemahan: “*Wahai orang-orang yang beriman, infakkanlah sebahagian dari hasil usahamu yang baik-baik dan sebahagian dari apa yang kami keluarkan dari bumi untukmu. Janganlah kamu memilih yang buruk untuk kamu keluarkan, padahal kamu sendiri tidak mau mengambilnya melainkan dengan memicingkan mata (enggan) terhadapnya. Dan ketahuilah bahwa Allah Mahakaya, Maha Terpuji*”

Terdapat isu di mana pihak berkuasa zakat negeri mendapati bahawa sebahagian syarikat korporat tidak membuat taksiran zakat yang betul sebelum membayar zakat perniagaan. Zakat perniagaan dibayar berdasarkan peruntukan kewangan awal tahun tanpa melalui pengiraan atau taksiran zakat perniagaan terlebih dahulu.

Kajian ini dilakukan di syarikat korporat kerana umum mengetahui bahawa syarikat korporat ialah sebuah entiti yang berskala besar dan menjalankan perniagaan yang memberi keuntungan yang lebih besar. Justeru, jumlah pembayaran zakat bagi sesebuah entiti perniagaan adalah lebih besar berbanding zakat pendapatan. Hal ini adalah kerana aset dan pendapatan perniagaan selalunya lebih besar nilainya berbanding pendapatan individu.

Oleh yang demikian pungutan zakat perniagaan, yang besar jumlahnya bukan sahaja mampu untuk menghasilkan jumlah kutipan zakat yang banyak malah turut membuka ruang untuk pengagihan zakat yang lebih efektif untuk kemaslahatan umum. Justeru, adalah amat penting untuk memastikan sesebuah entiti perniagaan itu membayar zakat perniagaan.

Kegagalan sesebuah entiti perniagaan untuk membayar zakat perniagaan dan membayar mengikut taksiran yang betul akan merugikan pihak institusi zakat. Malah sekiranya zakat perniagaan tersebut tidak dibayar mengikut taksiran yang betul, ia akan membawa kepada ketidaksahan amalan membayar zakat perniagaan tersebut.

Pernyataan Masalah

Dalam kajian yang dilakukan oleh Saad et al.,(2010), mereka melihat gelagat kepatuhan membayar zakat perniagaan dari sudut tingkah laku iaitu sikap (*attitude*), pengaruh sekeliling (*subjective norm*) dan perbuatan yang boleh dikawal (*perceived behavior control*) yang dapat menerangkan niat dan gelagat kepatuhan dalam membayar zakat perniagaan. Namun, kajian ini tidak melihat gelagat kepatuhan membayar zakat perniagaan dari sudut metod atau keadaan taksiran (pengiraan) yang sebenar (patuh) seperti yang digariskan oleh Syariah dan LZNK. Kajian ini juga tidak memasukkan jenis perniagaan dan unsur kefahaman tentang zakat perniagaan sebagai elemen yang mempengaruhi gelagat kepatuhan membayar zakat perniagaan.

Zulkifli dan Lockman, (2020), mengkaji isu pengiraan zakat perniagaan di Malaysia. Antara isu-isu tersebut adalah, ketidakpastian mengenai tanggungan dan pengecualian yang boleh digunakan dalam pengiraan, serta ketidakfahaman dalam kalangan peniaga mengenai tatacara pengiraan zakat. Namun kajian ini tidak menfokus kepada syarikat korporat di negeri Kedah Darulaman.

Begitu juga Abdul Wahab, (2019), melihat faktor yang mempengaruhi pembayaran zakat di syarikat PLC di Malaysia. Antara faktor utama yang mempengaruhi pembayaran zakat di syarikat tersenarai awam di Malaysia ialah kefahaman ahli lembaga pengarah, bilangan komposisi Muslim di dalam syarikat dan prestasi kewangan syarikat. Namun kajian ini

dilakukan secara menyeluruh dan tidak menfokus kepada negeri Kedah Darulaman. Bahkan bentuk dan jenis perniagaan syarikat korporat di negeri Kedah tidak diketahui bilangan komposisi Muslim di dalam syarikat dan keadaan kewangan syarikat.

Tambahan pula, menurut Zaidi (2019), terdapat sebahagian syarikat korporat di Negeri Kedah yang membayar zakat perniagaan tetapi tidak mengikut metod atau kaedah taksiran (pengiraan) yang telah digariskan oleh LZNK. Sebahagian syarikat korporat membayar zakat perniagaan sesuka hati mengikut peruntukan yang disediakan oleh pihak syarikat di awal tahun. Beliau juga mengaitkan isu ini dengan ketidakfahaman tentang zakat perniagaan dikalangan syarikat-syarikat korporat.

Data statistik juga menunjukkan menunjukkan komitmen yang agak rendah dalam kalangan syarikat Muslim yang membayar zakat. Kajian yang dijalankan oleh Ghazali.M (2019) mendapatai bahawa bagi tahun 2013, hanya 2,137 daripada 8,083 peniaga Muslim membuat komitmen pembayaran zakat kepada LZNK. Bagi 2014 dan 2015 pula, hanya 19% (2,535 daripada 12,741 peniaga) dan 17% (2,644 daripada 15,161 peniaga) yang membayar zakat perniagaan. Namun kajian ini tidak menfokus kepada syarikat PLC dan GLC.

Justeru, kajian ini ingin meneroka dengan lebih mendalam berkaitan gelagat kepatuhan membayar zakat perniagaan, terutama di kalangan syarikat-syarikat korporat di negeri Kedah samada betul-betul mematuhi garis panduan Syariah dan seperti dalam garis panduan LZNK.

Persoalan Kajian

Berdasarkan kepada permasalahan kajian di atas maka timbul persoalan kajian seperti di bawah :

1. Sejauh manakah kefahaman tentang zakat perniagaan mempengaruhi syarikat-syarikat korporat di negeri Kedah membayar zakat perniagaan mengikut taksiran/kaedah yang betul.

Objektif Kajian

1. Mengkaji sejauhmanakah kefahaman ahli pengurusan syarikat-syarikat korporat di negeri Kedah tentang zakat perniagaan mempengaruhi ahli pengurusan syarikat-syarikat korporat untuk membayar zakat perniagaan mengikut kaedah pengiraan/taksiran yang betul.

Pensyariatan Ibadah Zakat Perniagaan

Dari segi bahasa zakat adalah berasal dari perkataan arab iaitu ‘zaka’ yang bermaksud “bertambah” dan “tumbuh”. Dari segi istilah “zakat” bermaksud sejumlah harta tertentu yang diwajibkan untuk diserahkan kepada golongan tertentu dengan syarat-syarat yang tertentu (Al-Qaradawi, 1977).

Zakat merupakan salah satu rukun Islam yang wajib dilaksanakan oleh setiap masyarakat Muslim secara individu mahupun secara berkumpulan. Zakat disebut 30 kali di dalam al-Quran dan 27 kali daripadanya disebut bersekali dengan ibadah solat (Al-Qaradawi, 1977).

Kewajipan membayar zakat perniagaan adalah suatu yang disepakati oleh para ulama sejak zaman Rasulullah s.a.w (al-Zuhaili, 1984). Firman Allah s.w.t di dalam surah al-Baqarah ayat 267:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ ۖ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ ۖ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

Terjemahan: “Wahai orang-orang yang beriman, infakkanlah sebahagian dari hasil usahamu yang baik-baik dan sebahagian dari apa yang kami keluarkan dari bumi untukmu. Janganlah kamu memilih yang buruk untuk kamu keluarkan, padahal kamu sendiri tidak mau mengambilnya melainkan dengan memicingkan mata (enggan) terhadapnya. Dan ketahuilah bahwa Allah Mahakaya, Maha Terpuji”

Imam Tabari, Imam Jasyasyi, Imam Abu Bakar A’rabi, Hassan dan Mujahid mentafsirkan makna “hasil usahamu yang baik-baik” di atas adalah merujuk kepada kekayaan yang diperolehi melalui hasil perniagaan atau perdagangan (Al, Qaradawi, 1977). Abu Daud iaitu dari Samrah bin Jundub berkata,

“*Rasulullah s.a.w menyuruh kami untuk mengeluarkan zakat dari segala sesuatu yang kami persiapkan untuk dijual*”

Sunan Abu Daud (1562)

Selain itu, Saidina Umar bin Khattab (r.a) mengambil zakat dari harta perniagaan, dan tidak seorang pun sahabat yang menolaknya. Pandangan seperti ini turut diriwayatkan oleh Ibnu Abbas, Ibn Umar, Umar bin Abdul Aziz dan para ulama tabiin juga telah bersepakat dalam hal ini (Al-Qaradawi, 1977). Zakat secara berkumpulan inilah yang dikenali sebagai zakat perniagaan.

Definis Zakat Perniagaan

Zakat perniagaan ialah zakat yang wajib dikeluarkan hasil daripada harta perniagaan sama ada yang melibatkan barangan atau perkhidmatan (Jawhar, 2008).

Perkara Asas Dalam Perniagaan

Antara perkara penting yang terkandung dalam Lembaran Imbangan dan Penyata Pendapatan ialah:

Aset Tetap/Harta Tetap

Aset tetap seperti bangunan, kereta, mesin dan perabot yang tidak diniatkan untuk diniagakan adalah dikecualikan daripada zakat. Walau bagaimanapun, hasil yang diperolehi daripada aset tetap yang produktif hendaklah diambil kira di dalam pengiraan zakat.

Aset Bukan Semasa

Aset bukan semasa seperti pelaburan dalam saham dan bon juga dikecualikan daripada zakat kerana ianya bukan diniatkan untuk diperniagakan seperti barangan perniagaan. Walau bagaimanapun, hasil yang diperolehi dari pelaburan tersebut seperti dividen hendaklah diambilkira bagi pengiraan zakat kecuali syarikat tempat pelaburan tersebut telah mengeluarkan zakat.

Aset Semasa/Harta Semasa

Aset semasa biasanya terdiri dari tunai di tangan dan di bank, stok barangan niaga dan penghutang perniagaan. Aset semasa ini hendaklah diambilkira dalam pengiraan zakat.

Pelaburan

Pelaburan meliputi pelaburan jangka panjang dan jangka pendek. Pelaburan jangka pendek diwajibkan zakat, manakala pelaburan jangka panjang tidak diwajibkan zakat kecuali hasil-hasil daripada keuntungan pelaburan tersebut seperti dividen dan bonus.

Liabiliti Semasa

Liabiliti semasa adalah hutang atau tanggungan semasa (jangka pendek) syarikat. Contohnya hutang atas pembelian barangan perniagaan dan tanggungan operasi. Hanya liabiliti semasa operasi sahaja yang dibenarkan ditolak daripada aset semasa bagi pengiraan zakat. Liabiliti kewangan seperti pajakan modal/ kewangan, pinjaman kewangan, cadangan dividen dan overdraf adalah sebagai sumber yang dikenakan zakat.

Liabiliti Jangka Panjang

Liabiliti jangka panjang adalah hutang yang melangkaui setahun dan kebiasaannya adalah pembiayaan bagi memperolehi aset tetap seperti pembiayaan pembelian bangunan, kenderaan dan mesin. Ianya adalah sebahagian sumber modal yang dikenakan zakat.

Modal Dan Dana Pemegang Saham

Ianya meliputi modal berbayar dan keuntungan atau kerugian terkumpul. Modal dan dana ini diambilkira dalam pembayaran zakat

Metod Pengiraan Zakat Perniagaan

Kaedah penentuan pembayaran zakat syarikat perniagaan (*shakhsiyyah i'tibariah*) adalah berbeza daripada kaedah penentuan bayaran zakat secara individu (*shakhsiyyah 'adiyah*) atau entiti perseorangan.

Syarikat perniagaan dikategorikan sebagai *shakhsiyyah i'tibariah* atau entiti perundangan kerana institusi korporat termasuk PLC dan GLC tidak mempunyai ciri ciri individu secara total (Bouheroua et al.,2011).

Terdapat banyak perbincangan mengenai kewajipan zakat oleh entiti perundangan (Aznan Hassan, 2011) seperti PLC. Malah terdapat pandangan yang mengatakan zakat diwajibkan ke atas individu Muslim dan tidak ke atas entiti perniagaan kerana tidak mempunyai status agama (Mohammad dan Trakic, 2013).

Jawatankuasa Fatwa melalui Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia Kali ke 31 yang bersidang pada 9 Disember 1992 telah membincangkan Zakat ke atas syarikat. Muzakarah telah memutuskan bahawa syarikat perniagaan adalah diwajibkan zakat apabila mencukupi syarat-syarat zakat perniagaan.

Jawatankuasa Fatwa menjelaskan bahawa “ Syarikat yang dimiliki bersama orang Islam dan bukan Islam, maka wajib ke atas jumlah saham yang dimiliki oleh orang Islam sahaja ”. Asas kepada kewajipan zakat tersebut ialah berdasarkan kepada sebuah hadis Rasulullah SAW yang bermaksud :

“Tidak terhimpun antara yang terpisah dan tidak terpisah antara yang terhimpun kerana takut bersedekah (zakat)”

(sunan abu daud)

Berdasarkan hadis ini dapat disimpulkan bahawa beberapa individu yang berada dalam satu syarikat atau perkumpulan maka dianggap satu tanpa dipisahkan antara satu sama lain. Apabila sebuah syarikat ditubuhkan dengan niat untuk menjalankan perniagaan sama ada syarikat perkhidmatan, syarikat guaman, perhotelan, runding cara, perubatan, rekreasi, cari gali dan sebagainya, maka syarikat tersebut dianggap syarikat perniagaan yang dikenakan zakat perniagaan. Prinsip fiqh yang digunakan di sini menggunakan konsep *Khultah* (Mohd Noor & Haron, 2013).

Khultah terbahagi kepada dua iaitu a) *Khultah asy-syuyu'* iaitu berlaku percampuran yang menyebabkan tidak dapat dibezakan milikan masing-masing dan b) *Khultah al-jiwar* iaitu berlaku percampuran pemilikan yang masih dapat dibezakan pemilikan masing-masing (Lembaga Zakat Selangor, 2008).

Pada tahun 2009, Zulkifli. et al., mengkaji isu pengiraan zakat perniagaan di Malaysia. Kajian ini menggariskan beberapa masalah dan isu berkaitan dengan pengiraan zakat perniagaan di Malaysia. Antara isu-isu tersebut adalah ketidakseragaman dalam pengamalan kaedah pengiraan zakat di seluruh negeri, ketidakpastian mengenai tanggungan dan pengecualian yang boleh digunakan dalam pengiraan, serta ketidakfahaman dalam kalangan peniaga mengenai tatacara pengiraan zakat.

Zulkifli, et al.,(2009) menyelidik kaedah pengiraan zakat perniagaan di Malaysia dan mendapati bahawa kebanyakan negeri menggunakan kaedah modal kerja bersih (*working capital model*) dalam pengiraan zakat perniagaan. Kaedah ini adalah kaedah yang lebih mudah dan lebih difahami oleh peniaga.

Dalam kajiannya, Hamat mencadangkan perlunya pemantapan dan standard dalam pengiraan zakat perniagaan di Malaysia. Beliau juga menggesa agar kaedah pengiraan yang digunakan lebih mudah difahami oleh peniaga dan pemilik perniagaan, serta supaya terdapat panduan yang lebih jelas mengenai tanggungan dan pengecualian yang boleh digunakan dalam pengiraan zakat.

Pengenalan garis panduan oleh setiap negeri di Malaysia untuk mengira zakat perniagaan telah membantu memudahkan proses perhitungannya. Terdapat dua kaedah utama yang digunakan, iaitu kaedah modal berkembang (*growth model*) dan kaedah modal kerja (*working capital model*), sebagaimana diwartakan oleh Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM).

Begitu juga, metod atau kaedah taksiran (pengiraan) zakat perniagaan yang digariskan oleh Syariah dan menurut LZNK terbahagi kepada dua kaedah iaitu kaedah pertama 1) Kaedah *Syar'iah* atau kaedah modal berkembang dan kaedah kedua 2) Kaedah *Uruf'iah* atau kaedah modal bertambah. Hanya dua (2) kaedah ini sahaja yang diiktiraf oleh para ulama' dan cendekiawan dalam bidang zakat bagi pengiraan atau taksiran zakat perniagaan.

Kaedah Modal Berkembang (Growth Model)

Dalam kaedah ini, perhitungan zakat perniagaan bermula dengan mengira ekuiti pemilik perniagaan. Ekuiti ini termasuk semua aset dan pelaburan pemilik dalam perniagaan. Setelah itu, ekuiti ini diselaraskan dengan sumber pembiayaan kewangan, termasuk pinjaman atau pembiayaan dari institusi kewangan. Hasil perhitungan ini dikenali sebagai modal dicampurkan dengan keuntungan, yang kemudiannya akan menjadi asas untuk mengira jumlah zakat yang perlu dibayar.

Kaedah Modal Kerja (Working Capital Model)

Kaedah ini adalah lebih mudah, di mana jumlah harta semasa perniagaan digunakan sebagai titik permulaan. Dari jumlah harta semasa, semua tanggungan semasa seperti hutang perniagaan akan dikurangkan. Hasil perhitungan ini dikenali sebagai modal kerja bersih, yang kemudiannya akan menjadi asas untuk mengira jumlah zakat yang perlu dibayar. Modal kerja bersih ini kemudian boleh diselaraskan dengan item-item pelarasan tertentu, yang mungkin termasuk potongan tertentu atau penambahan tertentu berdasarkan garis panduan negeri masing-masing.

Penggunaan kaedah modal kerja adalah pilihan yang lebih umum di hampir kesemua negeri di Malaysia. Ini kerana ia dianggap lebih mudah difahami dan diterapkan oleh peniaga, serta membolehkan peniaga mengira zakat dengan lebih tepat dan berkesan.

Gelagat Kepatuhan Membayar Zakat Perniagaan

Berdasarkan kepada soroton karya tentang gelagat kepatuhan membayar zakat perniagaan. Banyak kajian menggunakan asas psikologi mengambil Teori Gelagat Terancang (Theory of Planned Behaviour-TPB) (Icek Ajzen, 2005) sebagai asas kajian faktor pembayaran zakat (Kamil Md. Idris, 2002; A. Radzuan Ghazali, 2009; N. Adilah A. Shokori, 2011; Zainol Bidin & Kamil Md. Idris, 2009 dan R.A. Jefri Saad, 2010).

Abdul Wahab, A. (2019) melihat faktor yang mempengaruhi pembayaran zakat di syarikat tersenarai awam di Malaysia. Antara faktor utama yang mempengaruhi pembayaran zakat di syarikat tersenarai awam di Malaysia ialah kefahaman ahli lembaga pengarah, bilangan komposisi Muslim di dalam syarikat dan prestasi kewangan syarikat. Namun kajian ini dilakukan secara menyeluruh dan tidak fokus kepada negeri Kedah Darulaman.

Pendekatan lain adalah kajian yang menggunakan asas pandangan Islam (M. Ali M. Nor et al., 2004) dan tiga kajian lain menggunakan asas rasional prinsip zakat sebagai satu tuntutan ibadah (Sanep Ahmad et al, 2011; M. Rahim Kamis et al., 2011; Sanep Ahmad & Zulkifli (2010). Selain itu, pendekatan lain yang digunakan dalam membuat kajian mengenai kepatuhan zakat adalah dengan membuat perbandingan di antara gelagat kepatuhan zakat dan cukai. Mereka mengambil kira teori kepatuhan cukai dan disesuaikan dengan kepatuhan zakat (Kamil Md. Idris, 2009; Sanep Ahmad & Zulkifli, 2010).

Justeru, kajian ini dilakukan untuk mengisi ruang kosong (gap) yang telah ditinggalkan oleh pengkaji lepas untuk tujuan penambahbaikan Institusi Zakat negeri dan memberi kesedaran kepada masyarakat terdiri daripada peniaga, individu, pemimpin masyarakat dan sebagainya tentang kepentingan membayar zakat perniagaan

Metodologi Kajian

Kajian ini adalah berbentuk Kualitatif. Kajian ini dibuat dalam bentuk temu bual bersama responden yang berautoriti untuk mewakili syarikat bagi mendapat maklumat sebenar tentang pengalaman membayar zakat dan berkongsi pandangan tentang faktor yang mendorong pembuat keputusan di dalam syarikat membuat keputusan untuk membayar zakat perniagaan.

Kajian kualitatif ini dibuat berbentuk Phenomenology iaitu memahami pengalaman seseorang dalam satu-satu keadaan dari perspektif masing-masing. (Johnson, Burke & Christensen, Larry, 2008) Ia melibatkan proses mendapatkan perspektif atau pandangan pembuat keputusan di

syarikat-syarikat terpilih yang mereka wakili dalam membayar zakat khusus kepada faktor yang mendorong mereka untuk mencapai keputusan membayar zakat perniagaan.

Penyelidik menggunakan teknik temubual secara separa-struktur (*semi-structured*) dengan pengurus kewangan syarikat-syarikat korporat di negeri Kedah yang telah disenaraikan oleh Lembaga Zakat Negeri Kedah (LZNK). Sesi temubual dijalankan secara berasingan di atas talian memandangkan situasi semasa yang masih di dalam tempoh Perintah Kawalan Pergerakan (PKP).

Selain daripada itu, penyelidik juga menemubual seorang ahli akademik yang aktif menjalankan penyelidikan berkaitan zakat perniagaan dan seorang pegawai dari LZNK yang berjawatan Timbalan Pengurus bahagian Zakat Korporat untuk tujuan pengesahan item.

Responden

Responden yang dipilih ialah dikalangan pengurus kewangan di syarikat korporat yang beroperasi di Negeri Kedah Darulaman. Senarai syarikat-syarikat korporat ini telah diperolehi dari LZNK sendiri.

Pemilihan responden-responden dalam penyelidikan ini menggunakan teknik persampelan bertujuan (*purposive sampling*). Melalui teknik ini, penyelidik mengenal pasti responden yang mempunyai kaitan secara langsung dengan tajuk penyelidikan yang dijalankan (Sekaran, 2003).

Daripada senarai syarikat korporat yang dihubungi, empat (4) syarikat korporat menyatakan persetujuan untuk ditemubual. Kesemua 4 syarikat korporat dikenali melalui nombor rujukan dan tidak menggunakan nama sebenar syarikat. Nombor rujukan yang diberikan kepada syarikat 1 adalah S1 sehingga kepada syarikat 4 yang dikenali dengan nama S4. Senarai syarikat dan jawatan pegawai adalah seperti di bawah.

Jadual 1.1 Senarai Syarikat Korporat dan Jawatan Pegawai

No	Syarikat Korporat	Jawatan Pegawai
1	Syarikat Korporat 1 (S1)	Penolong pengurus kewangan (pelaburan)
2	Syarikat Korporat 2 (S2)	Pengurus (Akauntan) (ACCA)
3	Syarikat Korporat 3 (S3)	Pengurus Kanan Kewangan dan Pentadbiran
4	Syarikat Korporat 4 (S4)	Pengurus Kewangan

Pemilihan pengurus kewangan syarikat-syarikat korporat di negeri Kedah sebagai responden dalam penyelidikan ini adalah sangat penting kerana fungsi dan tugas utama seseorang pengurus kewangan dalam membuat keputusan berkaitan kewangan dan menguruskan perbelanjaan Syarikat termasuk berkaitan zakat perniagaan dan cukai perniagaan.

Dapatan

Analisis Untuk Menenal Pasti Jenis Perniagaan Yang Dijalankan

Dengan mengenal pasti jenis syarikat korporat, ia dapat menentukan samada syarikat tersebut layak atau melepasi syarat untuk membayar zakat perniagaan dan juga dapat mengenalpasti kaedah taksiran zakat yang bersesuaian untuk membuat pembayaran zakat perniagaan.

Jadual 1.2 Jenis Perniagaan Syarikat Korporat di Negeri Kedah Darulaman

No	Jenis perniagaan	Bentuk Perniagaan	Pemilikan	Status	Penyata Kewangan	Jenis Perkhidmatan
1.	GLC	Syarikat dan Perkongsian	Muslim	Patuh Syariah	Ada	Pelbagai
2.	GLC	Syarikat dan Perkongsian	Muslim	Patuh Syariah	Ada	Air
3.	GLC Subsidiary	Syarikat dan Perkongsian	Campur	Patuh Syariah	Ada	Perlindungan
4.	PLC	Syarikat dan Perkongsian	Muslim	Patuh Syariah	Ada	Kesihatan

Jadual 1.2 di atas merumuskan jenis dan latar belakang syarikat korporat di negeri Kedah Darulaman. Hasil temu bual mendapati 2 syarikat (50%) dari 4 syarikat adalah syarikat di bawah kerajaan negeri atau Government Link Company (GLC). Satu (1) 25% syarikat adalah anak syarikat kepada GLC dan satu 25% syarikat ialah Public Listed Company (PLC).

Tiga syarikat (75%) di atas ada mengeluarkan penyata kewangan tahunan dan hanya satu (25%) sahaja yang tidak ada penyata kewangan. Hanya satu sahaja syarikat (25%) yang menjalankan perniagaan di mana keuntungan bercampur di antara yang patuh syariah dan tidak patuh Syariah. Selebih (75%) adalah perniagaan patuh Syariah.

Kesemua perniagaan adalah (100%) berstatus patuh Syariah dan bentuk perniagaan adalah perkongsian dan syarikat.

Satu syarikat PLC menjalankan perniagaan berdasarkan perkhidmatan kesihatan manakala syarikat GLC menjalankan perniagaan perkhidmatan saluran dan rawatan air dan satu lagi terlibat di dalam sektor hartanah serta pelaburan. Manakala, anak syarikat kepada GLC menjalankan perniagaan berkaitan perkhidmatan perlindungan dan keselamatan.

Hasil analisis mendapati kesemua syarikat GLC dan PLC dalam kajian ini layak dan memenuhi syarat untuk membayar zakat perniagaan. Kaedah atau taksiran zakat perniagaan yang sesuai digunakan ialah kaedah modal kerja atau *working capital model* memandangkan kebanyakan syarikat memiliki penyata kewangan syarikat.

Analisa Kefahaman Mengenai Zakat Perniagaan di Kalangan PLC dan GLC

Objektif kajian ini ialah untuk menganalisa sejauhmanakah kefahaman ahli pengurusan syarikat-syarikat korporat di negeri Kedah tentang zakat perniagaan mengikut kaedah pengiraan/taksiran yang betul. Untuk menganalisa kefahaman mengenai zakat perniagaan beberapa persoalan telah diajukan dan dibahagikan mengikut tema-tema yang bersesuaian.

Sebanyak enam (6) tema telah dikeluarkan hasil dari temubual yang dijalankan. Tema ini akan menyimpulkan kefahaman ahli pengurusan syarikat tentang zakat perniagaan dan sejauhmanakah ia mampu membantu untuk mereka membuat keputusan untuk membayar zakat perniagaan secara betul atau patuh syariah.

Analisis Kefahaman tentang Definisi Zakat Perniagaan

Hasil ini adalah penting untuk menilai samada responden memahami maksud zakat perniagaan. Zakat perniagaan ialah zakat yang wajib dikeluarkan hasil daripada harta perniagaan sama ada yang melibatkan barangan atau perkhidmatan (Jawhar, 2008).

Hasil temubual mendapati tiga (3) 75 % responden bersetuju bahawa zakat perniagaan adalah berbeza dengan zakat pendapatan individu, manakala satu (1) 25 % responden tidak mengetahui maksud zakat perniagaan. 50% responden dapat menerangkan dengan lebih lanjut maksud zakat dari sudut bahasa iaitu menyucikan atau berkembang, namun semua responden tidak dapat menjelas maksud zakat perniagaan dari sudut istilahnya. Persoalan hukum juga diajukan yang juga merangkumi maksud zakat perniagaan. 75 % responden mengatakan bahawa hukum membayar zakat perniagaan adalah tidak wajib, namun perlu dibayar sebagai tanggungjawab. Hanya 25% (1) yang mengatakan bahawa hukum membayar zakat perniagaan adalah wajib dan perlu dibayar kepada *a'mil* iaitu LZNK.

Jadual : Analisis Kefahaman Tentang Definisi Zakat Perniagaan

1	Zakat perniagaan adalah berbeza dengan zakat pendapatan	Ya 75%	Tidak 25%
2	Maksud Zakat Perniagaan ialah zakat yang wajib dikeluarkan hasil daripada harta perniagaan sama ada yang melibatkan barangan atau perkhidmatan	50%	50%
3	Hukum membayar zakat perniagaan adalah wajib sekiranya penuhi syarat	25%	75 %

Analisis Kefahaman Tentang Tempoh Bayar Zakat Perniagaan (Hawl)

Harta yang dizakatkan hendaklah dikira dari awal perniagaan sehingga genap tempoh satu tahun. Menurut *Syafi'iyah*, asas penilaian harta perniagaan adalah dengan mengambil kira keadaan perniagaan pada akhir haul.

Kesemua responden (100%) bersetuju bahawa zakat perniagaan wajib dibayar sekali sahaja setahun dan dibayar kepada *'amil* yang dilantik. Justeru, ini menunjukkan bahawa responden faham tentang tempoh bayar zakat perniagaan berbeza dengan zakat pertanian dan galian yang perlu di bayar mengikut hasil tuaian dan penemuan hasil galian.

Jadual 1.3 Analisis Tentang Tempoh Bayar Zakat Perniagaan (Hawl)

1	Hawl adalah tempoh dari awal perniagaan sehingga genap setahun	Ya 100%	Tidak
2	Zakat Perniagaan di bayar sekali sahaja setahun	100%	

Analisis Kefahaman Tentang Nisab kadar Zakat Perniagaan

Nisab harta perniagaan dan wang ialah sebanyak 20 mithqal atau 85 gram emas). Ketetapan ini bersandarkan nilai mata wang yang berasaskan emas, kadar zakatnya sebanyak 2.5 peratus setelah genap setahun (haul) (Jawhar, 2008).

Majority responden tidak mengetahui nisab dan kadar (75%) zakat perniagaan. Manakala sebahagian keliru atau terlupa kadar zakat perniagaan (25%). Perkara ini mungkin kerana responden tidak terlibat secara berkala berkaitan zakat. Hanya terlibat dengan zakat apabila tiba masa untuk membuat taksiran dan pembayaran zakat .

Jadual Analisis Tentang Kefahaman Nisab Dan Kadar Zakat

1	Nisab ialah jumlah minimum sebelum dikenakan zakat iaitu 20 <i>mithqal</i> atau bersamaan 85 gram emas	Ya	Tidak
			100%
2	Kadar zakat perniagaan ialah 2.5 %		100%

Analisis Kefahaman Mengenai Kaedah Pengiraan/Taksiran Zakat Perniagaan

Terdapat dua kaedah utama yang digunakan, iaitu 1) kaedah modal berkembang (*growth model*) uruf'iah dan 2) kaedah modal kerja (*working capital model*) syar'iah, sebagaimana yang digariskan oleh Syariah dan diwartakan di dalam buku garis panduan zakat perniagaan oleh Jabatan Wakaf, Zakat dan Haji (JAWHAR) serta digunakan oleh kebanyakan Lembaga Zakat Negeri Negeri.

Persoalan diajukan kepada responden untuk menilai kefahaman berkaitan kaedah pengiraan zakat perniagaan. Majoriti responden 100% memaklumkan bahawa mereka baru sahaja menjalankan taksiran atau pengiraan zakat mengikut method yang diguna pakai oleh LZNK iaitu sekitar tahun 2020. Sebelum tahun 2020 pengiraan zakat perniagaan adalah berdasarkan peruntukan (bajet) yang disediakan oleh syarikat pada awal tahun tanpa melalui taksiran. Dua syarikat (50%) menyatakan bahawa sebelum tahun 2020, taksiran zakat adalah berdasarkan kepada laporan untung rugi syarikat. Sekiranya ada untung maka syarikat akan bayar zakat perniagaan. Satu syarikat (25%) menyatakan bahawa pembayaran zakat perniagaan adalah berdasarkan budi bicara pengurusan, sekiranya ada untung lebih maka akan dibayar zakat perniagaan yang lebih.

50% responden mengetahui tentang kaedah pengiraan zakat perniagaan, di mana mereka memaklumkan syarikat menggunakan kaedah modal kerja atau *working capital model*. Selebihnya 50 % tidak mengetahui kaedah pengiraan zakat perniagaan.

50 % responden juga menyatakan bahawa sekiranya syarikat mengalami kerugian maka syarikat tidak perlu membayar zakat perniagaan pada tahun tersebut.

Perkara ini bertentangan dengan kaedah atau konsep pengiraan yang menggunakan kaedah modal kerja atau modal berkembang di mana penyata kira-kira kewangan menjadi rujukan utama sebagai taksiran zakat dan bukan semata-mata laporan untung dan rugi.

Namun, kesemua syarikat (100%) menghantar penyata laporan kewangan yang beraudit kepada LZNK untuk pengesahan taksiran zakat perniagaan mereka bermula tahun 2021.

Jadual 1.4 Analisis Kefahaman Mengenai Kaedah Pengiraan/Taksiran Zakat Perniagaan

1	Sekiranya syarikat mengalami kerugian syarikat tidak perlu membayar zakat perniagaan	Ya	Tidak
		50%	50%
2	Syarikat membayar zakat perniagaan sekiranya syarikat mendapat keuntungan pada tahun tersebut	50%	50%
3	Syarikat menggunakan kaedah modal kerja dalam pengiraan zakat berdasarkan laporan kunci kira-kira (<i>balance sheet</i>)	50%	50 %

Analisis Kefahaman Mengenai Pelarasan Dalam Pengiraan Zakat Perniagaan

Pelarasan atau *adjustment* ialah tindakan samada menolak atau menambah item di dalam kunci kira-kira atau penyata imbalan laporan kewangan ke dalam taksiran/pengiraan zakat. Pelarasan akan dilakukan terhadap aset semasa dan liabiliti semasa.

50% responden keliru berkaitan dengan item pelarasan. Salah satu syarikat menyatakan bahawa aset tetap juga dimasukkan dalam taksiran zakat perniagaan. Di dalam keadaan pengiraan zakat, hanya aset semasa sahaja yang dikira dalam taksiran zakat perniagaan. 50% juga bersetuju bahawa liabiliti semasa seperti bil elektrik, sewaan kedai, bil telefon dan sebagainya tidak dimasukkan dalam pengiraan zakat perniagaan. Seterusnya, 50 % responden menyatakan hanya barangan atau aset yang mempunyai pemilikan sempurna sahaja yang boleh dikira dalam zakat perniagaan.

100% responden bersetuju bahawa barang-barang tidak wajib zakat hendaklah dikeluarkan seperti barang-barang dan hasil yang haram seperti riba, judi dan arak.

Namun semua syarikat (100%) merujuk kepada LZNK dan menyerahkan laporan imbalan kewangan untuk mendapatkan pengesahan pengiraan dan taksiran zakat perniagaan.

Jadual Analisis Kefahaman Mengenai Pelarasan Zakat Perniagaan

1	Aset tetap dimasukkan di dalam pengiraan zakat	Ya 50%	Tidak 50%
2	Liabiliti semasa (bil elektrik, sewa kedai dan sebagainya) ditolak dalam pengiraan zakat	50%	50%
3	Aset-aset yang dikira adalah yang milik sempurna	50%	50 %
4	Barang-barang tidak wajib zakat hendaklah dikeluarkan seperti barang-barang dan hasil yang haram seperti riba, judi dan arak.	100%	

Analisis Kefahaman Mengenai Status Perniagaan

Kefahaman mengenai status perniagaan ialah dari sudut pemilikan muslim dan bukan muslim dan dari sudut patuh syariah dan tidak patuh syariah kerana dalam zakat perniagaan. Apabila sebuah syarikat ditubuhkan dengan niat untuk menjalankan perniagaan maka syarikat tersebut dianggap syarikat perniagaan yang dikenakan zakat perniagaan. Prinsip fiqh yang digunakan di sini menggunakan konsep *Khultah* (Mohd Noor & Haron, 2013)

Khultah terbahagi kepada dua iaitu a) *Khultah asy-syuyu'* iaitu berlaku percampuran yang menyebabkan tidak dapat dibezakan milikan masing-masing dan b) *Khultah al-jiwar* iaitu berlaku percampuran pemilikan yang masih dapat dibezakan pemilikan masing-masing (Lembaga Zakat Selangor, 2008).

Jawatankuasa Fatwa menjelaskan bahawa “ Syarikat yang dimiliki bersama orang Islam dan bukan Islam, maka wajib ke atas jumlah saham yang dimiliki oleh orang Islam sahaja. 100% responden bersetuju bahawa hanya bahagian atau saham Muslim sahaja yang diambil kira dalam pengiraan atau taksiran zakat perniagaan.

Jadual Analisis Kefahaman Mengenai Status Perniagaan

1	Zakat hanya mengambil kira saham/bahagian Muslim sahaja	Ya 100%	Tidak
2	Walaupun perniagaan yang dijalankan ini bercampur di antara patuh syariah dan tidak patuh syariah, zakat hanya akan dikira perniagaan yang patuh syariah sahaja	100%	
3	Zakat hanya dikenakan kepada orang Islam sahaja	100	

Kesimpulan dan Cadangan

Analisis menunjukkan bahawa kesemua syarikat dalam kajian ini, termasuk GLC dan PLC, layak dan memenuhi syarat untuk membayar zakat perniagaan. Ini menunjukkan bahawa syarikat korporat di Kedah Darulaman secara umumnya mempunyai kewangan yang mencukupi dan beroperasi mengikut syariah, menjadikan mereka layak untuk dikenakan zakat. Kajian mendapati bahawa terdapat perbezaan dalam kefahaman ahli pengurusan syarikat korporat di Kedah tentang zakat perniagaan. Sebahagian besar memahami asas zakat perniagaan berbeza daripada zakat individu, tetapi terdapat kekurangan dalam pemahaman mendalam mengenai definisi istilah zakat perniagaan dan kewajipan hukumnya. Hal ini boleh mempengaruhi keputusan mereka dalam pembayaran zakat. Kebanyakan responden tidak mengetahui nisab dan kadar zakat perniagaan, dan sebahagian hanya terlibat secara tidak berkala dalam urusan zakat, yang menyebabkan kekeliruan dalam kaedah pengiraan. Walaupun ada yang memahami kaedah modal kerja, masih ada yang tidak tahu atau menggunakan pendekatan yang salah, seperti hanya bergantung pada laporan untung rugi atau berdasarkan budi bicara pengurusan. Separuh daripada responden keliru mengenai pelarasan dalam pengiraan zakat, seperti menyertakan aset tetap dalam taksiran zakat, yang seharusnya tidak dilakukan. Ini menunjukkan perlunya pemahaman yang lebih mendalam tentang item yang perlu diselaraskan dalam pengiraan zakat perniagaan. Semua responden memahami bahawa hanya bahagian saham yang dimiliki oleh Muslim dalam syarikat yang dikenakan zakat, menunjukkan pemahaman yang baik mengenai status perniagaan dari sudut pemilikan dan pematuhan syariah.

Disarankan agar lebih banyak kempen dan program pendidikan dijalankan untuk meningkatkan kesedaran syarikat korporat mengenai kepentingan dan kewajipan membayar zakat perniagaan, terutama bagi syarikat yang masih belum mempunyai penyata kewangan lengkap. Pihak berkuasa zakat boleh menyediakan panduan yang lebih terperinci dan khusus untuk syarikat korporat, termasuk kaedah taksiran yang sesuai untuk pelbagai jenis perniagaan, supaya proses penilaian dan pembayaran zakat menjadi lebih mudah dan telus. Menggalakkan kerjasama yang lebih erat antara syarikat dan pihak berkuasa zakat untuk memastikan proses pembayaran zakat perniagaan dilakukan dengan betul dan sesuai, serta mengatasi sebarang cabaran yang mungkin timbul dalam pelaksanaannya. Disarankan agar syarikat-syarikat meningkatkan kerjasama dengan pihak berkuasa zakat, seperti LZNK, dalam urusan pengesahan dan taksiran zakat. Ini dapat membantu mengelakkan kekeliruan dan memastikan zakat perniagaan dibayar dengan betul dan mengikut syariah. Disarankan agar pihak berkuasa zakat atau institusi berkaitan meningkatkan program latihan dan pendidikan yang fokus kepada kefahaman mendalam tentang zakat perniagaan, termasuk definisi, hukum, nisab, kaedah pengiraan, dan pelarasan yang betul. Ini boleh dilakukan melalui seminar, bengkel, dan kursus dalam talian. Pihak zakat boleh menyediakan panduan bertulis atau bahan rujukan khusus yang mudah difahami tentang zakat perniagaan, termasuk contoh-contoh kaedah pengiraan dan pelarasan yang betul. Panduan ini perlu disebarluaskan secara meluas kepada syarikat korporat. Disarankan agar syarikat-syarikat melaksanakan audit zakat secara berkala, terutama yang melibatkan pelarasan dan

taksiran zakat. Pihak zakat juga boleh menawarkan perkhidmatan konsultasi audit ini untuk memastikan taksiran zakat yang lebih tepat. Kesedaran mengenai kepentingan zakat perniagaan sebagai tanggungjawab agama dan sosial perlu diperkukuhkan dalam kalangan pengurusan syarikat. Kempen kesedaran yang lebih aktif boleh membantu memupuk rasa tanggungjawab ini, yang seterusnya dapat memastikan pembayaran zakat perniagaan yang lebih konsisten dan tepat.

Penghargaan

Segala puji dan syukur kepada Allah, Yang Maha Pemurah, lagi Maha Mengasihani. Adalah dengan sukacitanya kami mengucapkan terima kasih kepada mereka yang telah menyumbang kepada penyelidikan kami ini. Kami ingin merakamkan penghargaan kepada Institut Penyelidikan dan Inovasi Zakat (IPIZ) Universiti Utara Malaysia yang menguruskan penyelidikan ini dan Lembaga Zakat Negeri Kedah (LZNK) yang menyediakan dana bagi menjayakan penyelidikan ini. Tidak dilupakan kepada Pusat Pengajian Perniagaan Islam (IBS) Kolej Perniagaan dan Pusat Pengurusan Penyelidikan dan Inovasi (RIMC) Universiti Utara Malaysia yang banyak membantu dalam penyelidikan ini. Kami juga ingin mengucapkan terima kasih kepada semua pihak dan individu yang terlibat secara langsung mahupun tidak langsung dalam menyiapkan kajian ini.

Rujukan

Al-Quran. (n.d.)

Abu Dawood, S. (1562). *Sunan Abu Dawood* (Jilid 1-3). Madinah: Al-Maktabah al-Salafiyyah
Al-Qaradhwai, Y. (1973). *Fiqh al-Zakah*. Beirut: Mu'assasat al-Risalah.

Al-Zuhayli, W. (1984). *Al-Fiqh Al-Islami wa Adillatuhu* (Jilid 1-8). Damsyik: Dar Al-Fikr

Al-Zuhayli, W. (2003). *Fiqh al-Muamalat al-Maliyyah* (1st ed.). Damsyik: Dar Al-Fikr

Ahmad, Z. (2018). Peranan zakat perniagaan dalam ekonomi Islam: Satu kajian kes di Malaysia. *Jurnal Fiqh*, 15(2), 67-82.

Abdul Hamid Mohamad dan Adnan Trakic (2013). Critical appraisal of the companies' obligations to pay zakat in the Malaysian context. *International company and commercial law review*, 10, 357-381

Abdul Wahab, A. (2019). Satu analisis kualitatif terhadap faktor pendorong pembayaran zakat oleh syarikat. *Journal of Islamic Philanthropy & Social Finance*, 1(1), 1-14.

Azman Mohd Noor dan Muhammad Nasir Haron, (2013). Imposing zakat on legal entities and its applications in Islamic financial institutions. *Arab Law Quarterly*, 27, 71-86

Aznan Hassan (2011). Zakat on Shaksiyyah I'tibariyyah (legal entity). Kertas dibentang di bengkel zakat Institusi kewangan Islam, Lanai Kijang, Bank Negara Malaysia

Bouheroua Said et al., (2011), Legal Entity and Zakat Obligations. Kertas dibentang di Persidangan Zakat Cukai Kebangsaan

Hassan Bahrom and Mohd Shahnaz Saidu, 2005. Kajian terhadap faktor yang mempengaruhi pembayaran zakat perniagaan di kalangan usahawan: Kajian kes Terengganu. Kertas kerja dibentang semasa seminar ekonomi dan kewangan Islam, Estet Bangi.

Jawhar, (2008) Manual Pengurusan Pengiraan Zakat, Jabatan Perdana Menteri, Percetakan Nasional Berhad, Kuala Lumpur

Johnson, B., Burke, J., & Christensen, L. (2008). *Educational research: Quantitative, qualitative, and mixed approaches*. Los Angeles: Sage Publications.

Laporan Tahunan 2016, Lembaga Zakat Negeri Kedah (LZNK)

Ibn Kathir, I. (2000). *Tafsir al-Qur'an al-'Azim* (Jilid 1-10). Riyadh: Dar al-Taqwa.

Saad, R. A. J., Bidin, Z., Idris, K. M., & Kamil, M. H. M. (2010). Faktor-faktor yang mempengaruhi gelagat kepatuhan zakat perniagaan. *Jurnal Pengurusan*, 30, 49-61.

- Sekaran, U. (2003). *Research methods for business: A skill-building approach*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Ghazali, M (2019). Faktor Penentu Pembayaran Zakat Perniagaan di Kedah. Doktor Falsafah, Universiti Utara Malaysia, Kedah Darulaman
- Zulkifli, M. N. A., & Lockman, F. (2020). *Pemeriksaan Sistem Zakat di Malaysia: Permasalahan dan Cadangan Pelaksanaan*. Academia.edu. Retrieved from https://www.academia.edu/35248304/Pemeriksaan_Sistem_Zakat_di_Malaysia_Permasalahan_dan_Cadangan_Pelaksanaan¹.
- Zaidi, (2019). Penolong Pengarah Bahagian Zakat Korporat, Lembaga Zakat Negeri Kedah (LZNK). Kedah Darulaman